

In 'Dichter bij het werk' interviewt dichter Henry Sepers dichters over hun werk, of een specifiek deel daarvan.
www.henrysepers.nl

Woorden zijn ondingen

De dichter ontvangt me in een horecagelegenheid op het

Muzenplein in Den Haag, een plek met een poëtische naam, gelegen tussen hoge gebouwen waar prozaïsche ambtenaren in- en uitlopen. Mijn eerste vraag gaat over de weg die hij heeft afgelegd om tot deze bundel te komen. Hij vertelt dat hij altijd 'vignettes' heeft geschreven: korte sfeeromschrijvingen, die je zou kunnen vergelijken met prozagedichten. Verder zijn er de romans en verhalenbundels, weliswaar uitgegeven in eigen beheer, maar 'ik wilde het wel serieus aanpakken, had meelezers en stelde iemand van een taalbureau aan als redacteur.'

Wat leverde die redactie van je werk je op?

Heel veel. Ik leerde bijvoorbeeld snijden in mijn teksten. Soms konden er van de tienduizend woorden die een verhaal omvatte, vierduizend weg. Ik vond dat niet altijd leuk, maar het verhaal werd er beter van. De kritische blik van anderen zorgde er ook voor dat ik beter ging nadenken over de plot. Ook wees de redacteur me op grammaticale fouten, zinsconstructies die niet liepen, enzovoort. Als het werk eenmaal

Ferdy Karto was verrast toen hij hoorde dat zijn debuutbundel *Het Firmament Tussendoor* genomineerd was voor de C. Buddingh'-prijs 2022. Zozeer zelfs dat hij dacht dat er een grap met hem was uitgehaald. Toch schrijft hij al lang: hij publiceerde verhalenbundels en romans, maar tot nu toe altijd in eigen beheer. Zijn eerste dichtbundel is verschenen bij de Rotterdamse uitgeverij Nadorst. Karto is op veel fronten actief in het culturele leven: hij schrijft, acteert, maakt films en tekent. Verder heeft hij een deeltijdbaan als sociaal werker. In die functie bezoekt en ondersteunt hij mensen met niet-aangeboren hersenletsel.

Door Henry Sepers

verschenen was, werd het moeilijk. Ik moest het boek verkopen, zelf voor marketing en promotie zorgen, en daar had ik niet zoveel zin in. In gedachten was ik al lang weer met een nieuw project bezig.

Je romans schreef je in het Engels, je verhalen in het Nederlands.

Ja, een roman is veelomvattend en ingewikkeld. Ik merkte dat ik mezelf in het Nederlands in de weg zat. Ik dacht te veel na over de taal, de juiste formulering, en blokkeerde. In het Engels stroomde het meteen. Engels is niet mijn moedertaal, maar ik kan me er goed in uitdrukken.

Je schrijft, acteert, maakt films, bent nu ook bezig met het maken van schetsen en tekeningen. Waarom doe je zoveel dingen tegelijk?

Als ik een idee krijg, er iets ontstaat in mijn hoofd, dan heb ik nog geen vorm. Die moet ik erbij zoeken. Welk medium past het beste bij wat ik wil uitdrukken? Dat is de vraag die ik mezelf stel. De ene keer is dat een film, de andere keer een gedicht of verhaal. Soms leidt het ene tot het andere: zo is het gedicht 'Een siddering arbitrair' uit mijn bundel verfilmd. Die tekeningen ontstonden in de coronatijd: plotseling begon ik

schetsen te maken en ik kreeg daar steeds meer plezier in.

En nu is er dan je eerste dichtbundel. Het valt op dat hij in een kleine oplage is uitgegeven: zeventig exemplaren, waarvan er op dit moment nog drie over zijn. Dat zijn er weinig voor een debuut dat door de jury van de C. Buddingh'-prijs wordt gerekend tot de beste vier van afgelopen jaar.

Maar dat laatste wisten we natuurlijk niet. We hadden zelfs niet bij de mogelijkheid stilgestaan. Het boekje is verschenen bij een kleine

uitgever. We wilden niet te veel risico nemen. Nu hebben we afgesproken dat de uitgever in zijn netwerk op zoek gaat naar een grotere uitgever die de bundel opnieuw kan brengen.

De titel van de bundel is intrigerend. Het Firmament Tussendoor. Bij het woord firmament denk ik aan iets groots, dat 'tussendoor' relateert dat weer.

Ik weet niet of relativeren het goede woord is. Ik zie alles in de wereld als een soort geheel, de dingen horen bij elkaar. Wij zijn het puntje van een draad, verbonden met iets groters. We willen steeds alles duiden, inkaderen, maar dat werkt niet, we zien dan niet wat het werkelijk is. Je bent dan iets aan het observeren waar je zelf deel van uitmaakt. Daarmee stel je jezelf buiten de dingen, en dat vind ik niet goed.

Is je bundel daarom zo talig?

Ik speel met taal. Wil niet beweren of duiden. Ik vind het interessant om af te wijken van de gebaande paden van grammatica en woordvorming. Woorden zijn ondingen, zijn vaak niet in staat uit te drukken wat je zeggen wil. Maar je kunt wel van alles met ze uithalen. Poëzie is taal en de woorden vormen mijn palet. Zoals een schilder de verf uitsmeert over het doek, de kleuren mengt, zo gebruik ik woorden om mijn gedicht te maken. Daarbij permitteer ik me veel vrijheden. Ik maak van zelfstandig naamwoorden werkwoorden en andersom. Kom met neologismen. Als blijkt dat het niet mogelijk is

om iets wat onzegbaar is toch te zeggen, zoals veel dichters proberen, kun je in ieder geval kijken wat er gebeurt als je woorden verandert, uit elkaar peutert. Wat dat betreft is mijn werk met mensen met niet-aangeboren hersenletsel interessant. Zij kunnen de taal niet meer op de conventionele manier gebruiken en komen daardoor met de prachtigste oplossingen. En ieder doet dat op zijn manier. In een volkswijk in Scheveningen doen sommige cliënten de grammatica misschien geweld aan, maar ze zijn goed te begrijpen. Met hun taal is niks mis. Ik vind dat inspirerend.

In je gedicht Telhokje doe je, net als in veel andere gedichten in de bundel, iets bijzonders: je breekt zinnen af midden in een woord, zonder een streepje te gebruiken.

Ja, ik vind het interessant wat er dan gebeurt. Woorden krijgen daardoor opeens verrassend andere betekenissen. De eerste regel eindigt op 'tel'. Het woord komt daardoor los te staan van het werkwoord tellen, waarvan het in 'telhokje' is afgeleid, en gaat iets van 'moment' betekenen. Dat krijg je er zo gratis bij. Zelf vind ik het enjambement in de een na laatste regel ook mooi: 'onverstoorde' splits ik in 'onver' en 'stoord', waardoor je dat 'onver' kunt lezen als 'onvèr', niet ver maar dichtbij. Je lijkt in die kelder heel ergens anders te zijn, maar de gewone wereld bevindt zich vlak boven je, is niet ver.

Hoe ben je op dit gedicht gekomen?

Ik liep met een vriendin in een gebouw dat vroeger een bank was geweest en waar zij nu een werkplek had. We kwamen in de kelder terecht, in de setting van een oude bankkluis. Daar stond ook een telhokje, een hokje waarin geld of misschien goud werd geteld.

Je schrijft: '...voelen we elkaars reken/ sommen bruisen in onze ingewanden'.

Ja. Ik wil laten zien dat we deels gevangen blijven zitten in onze eigen wereld, ook als we daar zo samen zijn. Er blijft van alles omgaan in onze hoofden en harten. We proberen toch weer te duiden. Terwijl het juist zo mooi zou zijn als dat niet gebeurde.

Aan het eind van de strofe heb je het over 'onbenoemde gading'. Het laatste woord ken ik alleen in de uitdrukking 'iets van je gading vinden'.

Door het in een andere context te plaatsen, krijgt zo'n woord een extra lading. Iets wat van je gading is, is iets wat je graag wil hebben. Wat bij je hoort. Hier is het nog onbenoemd, je bent je er misschien nog niet van bewust. Bijvoorbeeld van het feit dat je bij de ander op je gemak voelt.

>

De tweede strofe begint met ‘We hadden een oneindig aan’.

Die strofe is heel vertellend, bijna anekdotisch, maar door het woord aantal te splitsen, gaat de eerste regel iets betekenen als: we staan altijd aan, blijven maar met andere dingen bezig, kunnen geen kind meer zijn, niet meer in het hier en nu leven. Met dat glimmende marmer in de derde strofe laat ik zien hoe blij de ik is dat hij op deze bijzondere plek mag zijn, terwijl altijd weer het gevaar dreigt dat de betovering wordt verbroken, bijvoorbeeld door de ‘jij’ als zij luider zou gaan spreken en een herinnering oprakelen die verbonden is met de gewone wereld boven.

Aan het eind gebruik je het woord ‘tjding’ waar je ‘tijd’ zou verwachten. Tjding betekent boodschap.

Maar dat is niet de betekenis die ik hier wil. Voor mij is tjding gewoon een vervoeging van tijd. Al kan ik niet ontkennen dat die andere betekenis meespeelt.

Dat speelse in je poëzie doet denken aan de stille filmpjes die op je website staan. Die hebben iets slapstick-achtigs.

Nou ja, mijn poëzie is geen slapstick, al zit er wel humor in en zou ik nog wel speelser willen zijn, me losmaken van alle conventies, alle ideeën over wat dichtkunst zou moeten zijn. Ik ben dan wel weer bang dat het te conceptueel wordt. Daarom wil ik soms ook het omgekeerde: traditionele verzen schrijven. Kaders zijn nodig om daarbinnen te kunnen spelen. Alleen als je doordrongen bent van de regels, kun je er bewust van afwijken. Anders wordt het gemakzuchtig.

Waar liggen je bronnen? Wie hebben je geïnspireerd?

Als eerste wil ik Herman de Coninck noemen. Het menselijke van zijn poëzie spreekt me aan. Van hem heb ik geleerd dat iets kleins ook iets groots kan betekenen. Verder lees ik graag Hans Andreus en Ester Naomi Perquin. En ik hou van het werk van de Amerikaanse dichteres Joy Harjo. Toen ik haar poëzie voor het eerst las, vond ik het vooral raar. Tijdens de tweede lezing gebeurde er echter iets bijzonders: ik ervoer in haar werk hoezeer de mens deel uitmaakt van de natuur. Toch weer die verbondenheid van alles dus.

Je bent begonnen met publicaties in eigen beheer. Nu is plotseling je eerste dichtbundel genomineerd voor de belangrijkste debuutprijs voor dichtkunst. Wat kan je al die andere schrijvers meegeven, die nog niet zo ver gekomen zijn?

Heel belangrijk: zorg voor een redacteur. Wees niet bang voor opbouwende kritiek. En verder: je bent misschien geneigd om te schrijven wat je zelf leuk vindt om te lezen, maar dat hoeft niet altijd je sterkste punt te zijn. Een thrillerschrijver kan dol zijn op Russische literatuur uit de negentiende eeuw, maar zelf gewoon vooral goed zijn in het schrijven van spannende boeken. Doe dus waar je het beste in bent. ■

Telhocje

In een nauw tel
hocje voelen we elkaars reken
sommen bruisen in onze ingewanden
Deze verlaten k l u i z e n k e l d e r
is plots decor van onze onbenoemde
gading

We hadden een oneindig aan
tal deuren opengeschoven, een muf
gangenstelsel doorkruist, doodse dossier
kasten weer glorieus laten rollen
alles met een kinderlijk grinnikende

lading over het glimmende marmer
waanden we ons uitzonderlijken
We fluisterden medeplichtig in gedimd
schijnsel zodat ik bang was voor

verzadiging; dat jij luider zou spreken
van het schrijfhout af en vooral een
herinnering zou oprakelen aan een
andere tijd, die boven ons onver
stoord voortgongse

Ferdly Karto, *Het Firmament Tussendoor*, uitgeverij Nadorst, 2022